

CSAK KÜLFÖLDIT...

A könyvnapon az egyik sátorhoz odalépett egy ismeretlen úriember, s miután megérdeklődte, miféle műveket árulnak a sátorban, fölényes vállrándítással kijelentette: «Sajnálja, de ő csak külföldit olvas». Úgy érte: magyarra fordított idegen művet. S mindezt olyan arckifejezéssel mondotta, mint az egyszerű udvarló, aki frakkba vágta magát és úgy állított be a leányos házba megmondani az ámuló családi plénum előtt: reám pedig ne számítsanak! Ez az ismeretlen könyv nem vásárló legalább őszinte volt, amikor lesújtó nyíltsággal megkockáztatta eme kijelentést: mások megleégedtek azzal, hogy talán hasonló okból, feléjük sem néztek a könyvsátraknak a három napon. Csak külföldit! Az a kitarító és következetes munka, ami a sajtóban és a színpadon folyt mostanáig, elérte a célját. Talán jobban is, mint ahogy azt az idegen imádók gondolhatták volna.

Nehogy félreértsenek! Jól tudom, hogy a szellem útjában nem lehet vámhatárokat és országhatárokat emelni. A szellem internacionális, vagy inkább supernacionális. Itt nem az irodalom régi vagy modern külföldi klasszikusairól van szó. Kinek jutna eszébe Shakespearét, Molierét,

Flaubert-t, Dickenst, Claudelt, Mauriacot s másokat kirekeszteni a magyar szellemi érdeklődés köréből?! De igazi magyar költőt és író-t mégsem szabad kiszorítani középszerű vagy selejtes írásmű kedvéért, csak azért, mert az — külföldi. Ha behozunk valamit, az valóban arra érdemes legyen, ne pedig agyonreklámozott lákolmány. Olyasvalami, ami saját hazájában senkinek sem kell, legfeljebb a kültekki deszkákon hódít, de nálunk külföldi színpadon «nagy sikert ért külföldi újdonságot» reklámozzák egyes direktorok. Ide tartozik az a szokás is, hogy bárminő külföldi termék sokkal hangzatosabb fizelett reklám-kritikákban részesül az újságokban, mint a magyar író annál biztosabban jobb munkája. Így azután nem kell csodálkozni azon, ha könyvnapon «csak külföldit» jelzővel bárki elfordítja fejét a könyvsátortól. Hiszen odáig jutott már a dolog, hogy magyar írók tetszetős idegen álnevek alá kényszerülnek bújni népszerű kiadványok alatt a kiadó kedvéért, hogy közönséget találjanak s művük kelendő legyen. Az eredeti név legfeljebb mint «fordító» szerepel és a külföldiért rajongó olvasó dehogy is sejti — ahhoz tudni kellene az illető nyelven, de idegen-mániájában mégsem jutott el odáig! — hogy a szenzációs

«külföldi»: angol, francia, vagy német név egyszerűen — átfordítása az eredetinek. *Pasquino*

Szakértők és szakértők

A specializálódás idejét érjük. Az egyes tudományok és ismeretek problématerülete annyira kibővült, hogy természetesen kialakultak keretükön belül kisebb tagozódások. A polihisztorok ideje lejárt. Már nem lehet mindent egyformán kielégítően tudni. Ez a specializálódási folyamat meghozta a szakértőket. Különösen a napilapoknál minden kérdésnek megvan a maga szakértője. A katonai dolgoknak éppen úgy, mint a kisebbségi kérdésnek, a tuniszi problémának, akár csak a történelmi Magyarország egyes területeinek és nemzetiségeinek. A felsorolást lehetne a végtelenségig folytatni. Ezek közt a szakértők között vannak olyanok, akik becsületos felkészültséggel felelnek meg hivatásuknak, de, sajnos, még többen botcsinálta-szakértők. Ma már ott tartunk, hogy egyik hétet társasutazás valamelyik ország földjén rögtön szakértővé avat akárkit, aki az iskolában megtanult írni és olvasni. Az ilyen valaki felületes és egyoldalú benyomások alapján ítél nagyképpen olyan országról és népről, amelynek a nyelvét sem ismeri. De miért ne tenné, ha van összeköttetése? Legfeljebb az igazi szak-

emberek morfondírozhatnak magukban.

Minél kevésbé fenyeget a rajtakapás veszedelme, annál vígabban folyik ez a kontárkodás. Erdéllyel foglalkozó nagyobb cikk került a kezembe egyik napilapunkban. Erdélyi származású vagyok, tehát érdekelt a dolog. Bélekeztem, de az első néhány sor elolvasása után kialakult bennem valami ellenkezés, ami fokozatosan növekedett a cikk olvasása közben. A cikk könnyebb műforma hangján, s bizonyos fölényességgel teszi mérlegre az erdélyi magyarság kisebbségi sorsban eltöltött húszéves munkáját és mindezt — enyhén szólva — könnyűnek találja. A cikkíró szerint Erdély és az erdélyi magyarság fogalma csupán erőszakolt fikció és az egész hangoztatott erdélyi sajátosság nem más, mint tájszólásbeli különbség. »Fogalmam sincs — jegyzi meg az író, mert hölgy az illető — hogy mi, erdélyiek, hova tegyük magunkat.» Hát ez a megállapítás bizony szomorú és meggondolkoztató. Mert ha «egy magyarországi» veti ezt papírra, jószándékú tájékoztatásnak minősíthetem, de mit mondjak egy erdélyiről, aki pestiesen szólva «nem tudja, hova tegye magát»?! annál inkább különös, mert Ez ismerem itt élő más kiváló erdélyieket, akik soha nem felejtették el, hogy hova tartoznak.

De ez csak a kiindulás, mert tovább jönnek a vádak: Erdélynek nincs világnézete, nincs tömegeket megmozgató jel-szava, legfeljebb eszméi vannak, de ezek is, mint aminő például a húsz éven át dédelgetett transylvánizmus, téveszmék. Az egész haszontalan játék! A transylvánizmus «az ősök görnyedt hátú népeit» idézi emlékezetébe, az önállóságukra, a függetlenségre való törekvés csak átmeneti epizód s utána jobban esett beletartozni a nagyobb közösségbe. Erdély nem hozott új életformát, szervezetlen maradt, bátor harc helyett inkább választotta a megalkuvást, s szerinte «a felekezetek között sem omlottak le a válaszfalak». Állításai cáfolatául könnyű lenne felsorolnom akár Dózsa György jobbágyfelszabadítási felkelését, Fráter György alakját, aki Erdélyt a két nagy impérium: a török és a német között tudatosan a magyarság fellegvárává építette. Vajjon kell-e szólnom Báthory Istvánról, Bocskairól, Bethlenről, akik Erdélyt komoly tényezőjévé tették az európai politikának?! Ezeket az embereket aligha lehetne megvádolni azzal, hogy «nem voltak eszméik», hogy nem cselekedtek magasabbrendű elgondolás szerint. Talán a tordai gyűlés vallásszabadságot biztosító dekrétuma haszontalanság volt, valamint az

is, hogy Erdélyben lobogott, pis-lákolva bár, másfélszázadon át a magyarállamiság mécsse, s ez a tartomány — ha úgy tetszik — volt az erőgyűjtő háttere a szabadságküzdelmeknek. Talán az erdélyi ősi katolikus és protestáns intézmények, Alma Materek mind a «megalkuvásból» születtek?! Wesselényi Miklós báró reform-mozgalma nem erdélyi gyökerű? S az újabb időkről szólva: a negatívumok mellett — amellyekről az erdélyi magyarság nem tehet — csak elfogult vagy felületes szem nem tudja meglátni az eredményeket. Az is tagadhatatlan, hogy az erdélyi nemzetek között az együttélés folytán bizonyos szoros szálak szövődtek, amelyek láthatatlanul bár, de annál szorosabban összetartják azokat, akik egymás mellett vannak. Itt utalhatok Svájcra: a kis ország hegyein belül három nemzet, a német, francia és az olasz él, s még a két nagy szomszédos állam szociális és minden saját fajához tartozó vért megmozgató eszméje sem tudta szétfeszíteni az állam történelmi hagyományokon kikristályosodott egységét. Ami pedig azt a vádat illeti, hogy «Erdély felekezeties», ezt a legkönnyebben lehet megcáfolni, ha arra a testvéri együttműködésre mutatok reá, amely Erdély történelmi magyar egyházai között az elnyomatás húsz esztendeje alatt mindig

fennállott, sőt erősödött. Éppen a megszállás kezdetén, amikor a «muszaj» eltoloncolt otthonról — jelentették be a magyar egyházak főpásztorai a román kultuszminisztériumnak egy felekezeti közti magyar egyetem megalakítását. S nem rajtuk, nem az erdélyi magyarságon, hanem Bukaresten múlt, hogy ez nem sikerült.

Ilyen állításokat tehát a «szakértői» piederstárlól megkockáztatni az erdélyi dolgokban tájékozatlan csonkahazai közönségnek nem lelkiismeretes dolog, bár itt a hiba nemcsak az írónőt, hanem az illető sajtóorgánumot is terheli. Ahhoz, hogy valaki Erdélyhez, vagy bármihez is hozzászóljon, nem elegendő egy sebtiben átlapozott kétes megbízhatóságú forrásmunka, néhány napos oda való kójutazás, sőt még az sem, ha valaki, mint az írónő — egyik illetékes komoly erdélyi lap állapítja meg ezt —, újságíró-gyakornok volt két-három évig egy magyar határhoz közel eső nagyváros egyik redakciójában. Felületes benyomásokat ott mindenesetre szerezhetett, de ennyi idő és tapasztalat kevés ahhoz, hogy csalhatatlan és általánosító publicisztikai tanulmányokat írjon, amelyekből csak annyit hihetünk el, hogy valóban «nem tudja hova tenni magát!»

Mme Sans-Gène

Vérengző pacifisták

Ott ülnek a napsütötte kávéházak hivalkodó terraszán. Igazságtalanságról, üldöztetésről, emberi jogok megtiprásáról jajveszkelnek és sóhajtanak, de még mindig nekik van a legjobb ruhájuk, még mindig ők sütkéreznek a kényes dolce farniente virágyain. Tele vannak az emberi jogok, a humanitárius eszmék hangzatos jelszavaival. De amint ott a párolgó mocca illata fölött titokzatosan összehajolnak, egyáltalán nem békés álmok szövögetésével töltik idejüket. A legérzékenyebb viharjelzőkészülékei a világpolitikai szelek legkisebb rezdülésének. A legcsekélyebb bizonytalom hírére tágul az orrcimpájuk, mint az ideges paripáé. Rögtön válságot szimatolnak és reménykedve tekintetnek a nyugati demokráciák felé. Sehogy sem tetszik nekik Chamberlain higgadt megfontoltsága. Tiensintől Danzigig, a moszkvai tárgyalásoktól Roosevelttől üzeneteiig dobálják reményük nyugtalan horgonyját. Anglia presztizsét senki jobban nem félti náluk. S olyan érzékenyek mások nemzeti becsületére, mint népies hasonlattal élve az érett kelés.

Ha rajtuk áll: Európa már régen lángba borult. Mert ezek a szilaj pacifisták, ha a saját köreik és érdekeik zavartalanságáról van szó, most titokban mind a háborúra, az általános fel fordulásra számítanak. Abban

bíznak és kizárólag csak abban, hogy a hadiszerecse fordulása, még újra belefoghatja az ő vitorláikba a szeleket. Csak ez az egyetlen véres és esetleg az egész kultúrát összeroppantó véres lehetőségük maradt, hogy változást reméljenek és ők napról-napra feszültebb idegekkel lesik ezt a borzalmas tajfun. Lehet, hogy ők maguk is belepusztulnak az általános zivatarba, de előbb talán még felvillan legalább az ideiglenes megtorlás reményének pisla fénye. Már talán nem is a maguk felülkerekedését áhítanák, hanem inkább csak valakinek a bukását vagy magát a zavart, amelyben senki sem tud olyan veszedelmes ügyességgel, olyan angolna simaságú elsurránásokkal, olyan biztos szimattal halászni, mint ők.

Még mindig a pusztaromantika

Nemrégiben kommentálta éppen a *Napkelet* Balbino Giuliano volt olasz kultuszminister cikkét, amelyben előkelő barátunk igen helyesen mutat reá arra, hogy a magyar nemzetet, a magyar szellemet nemcsak, sőt elsősorban éppen nem az úgynevezett puszták és tartozékai: a csárda, a fokos, a «gullasch» és társai képviselik. Jószemű és igazán látó külföldiek reájönnek arra, amit mi a saját portánkon még mindig nem akarunk észrevenni és meg-

látni. Még mindig divatban és előtérben van az úgynevezett pusztaromantika, s a közelmult magyar filmjeiben — tisztelet a kivételnek — elmaradhatatlan kellék a züllő magyar dzsentri, kivilágos virradatig való korcsmai dáridó, közben — csak úgy betétként — némi kis nyargalászás a pusztán, búzakalász, akáclomb stb. Hiszen ez is megvan, mint egy letűnő világ emléke, de minek kell ezt a multszázadbéli betyár- és pusztaromantikát «prolongálni» s mint «magyar kizárólagosságot» idegen vendégeinknek föltálatni. Mostanában egyik nagy szomszédos állam vezető politikusa járt nálunk, s mint az ujságok beszámolóiból kiderült, a programban az is benne volt, hogy az illusztris látogatót kivitték a Hortobágyra és megajándékozták fokossal, árvalányhajjal és egyebekkel, a csikósok pedig szórakoztatásul számárháton végeztek mulatságos futtatást. Nem tudom, hogy bemutatták-e vendégüknek bármelyik nagy kultúrintézményünket, vagy történeti műemlékünket? A megnagyobbodott Magyarországon, hál' Istennek, ez is több akad, és nem tudom, nem jobban érdekelte volna-e az illusztris látogatót mondjuk — a kassai dóm, amely kétségtelesen többet árult volna el a magyar szellemből és értékből, mint a bojtárgyerekeknek sza-

márhátról való bohóckodó le-
bukdácsolása. Semmi kifogá-
sunk az ellen, ha az idegenekkel
megismertetik a magyar pusztá
kétségtelenül érdekes életét —
bár akkor sincs szükség arra,
hogy a becsületes pásztozem-
berek mint cirkuszi mutat-
ványosokatszerepeltessék —, de
ne legyen ez elsődleges és a
programból «elmaradhatat-
lan» valami. Akkor ne csodál-
kozzunk, ha még mindig nem
ismernek vagy félreismernek
minket a külföldön: mert amit
egyfelől kiváló tudósaink, költ-
őink, művészeink végeznek
künn a magyar nemzet helyes
megismertetéséért, ezt a pom-

pás és gyönyörű munkát lerontja
másfelől filmjeink egyrészenek
hamis magyarkodása és leront-
ják az ilyen külföldieknek szánt,
Magyarországot megismertetni
akaró «programmok», amelyek
nyomán hazánkat Európa kö-
zepén feledett exotikumnak, ci-
gány- és csikósországnak, túl-
kulturáltságba petyhüdt ide-
gek felborzoló vad látványos-
ságnak tekint a külföld. Érté-
keink megismertetését azokra
kell bízni, akik maguk is ismer-
rik azokat, s nem divatjamúlt
pusztaromantikával hivalkod-
nak az idegennek, aki — mit te-
gyen mást? — udvariasan
mosolyog rajta.

Pasquino